

KAS MAN IR JĀZINA?

PERFLUORALKILVIELAS UN POLIFLUORALKILVIELAS

PFAS

IESPĒJAMIE AVOTI

Mātes piens
Piesārņots dzeramais ūdens un pārtika
Produktos, kas nonāk saskarē ar pārtiku (materiāli, iepakojums, trauki)

Mājokļu putekļi

Sadzīves patēriņa preces

Darba vides iedarbība (PFAS ražošana, ugunsdzēsēji, slēpju apstrāde ar vasku, hromēšanas procesu laikā)

Produktos, kas nonāk saskarē ar pārtiku (materiāli, iepakojums, trauki)

KĀ PFAS VAR IEKĻŪT MANĀ ĶERMENĪ?

 NORIJOT

 IEELPOJOT

 CAUR ĀDU

KUR PFAS IR SASTOPAMI?

PFAS var atrast **plaša patēriņa precēs**, piemēram, pārtikas iepakojumos un virtuves piederumos, personīgās higiēnas līdzekļos, piemēram, šampūnos, zobu diegos, nagu lakās, acu grīma produktos, tīrīšanas līdzekļos, polsterējumos, ādas izstrādājumos un paklājos, kā arī būvniecības materiālos, piemēram, krāsās, lakās, smērvielās un hermētiķos. To var atrast arī **piesārņotā dzeramajā ūdenī** (netālu no ražošanas iekārtām, atkritumu apstrādes iekārtām, ugunsdzēsības un militāro mācību vietām un lidostām) vai **pārtikā** (zivīs, gaļā, augļos un augļu produktos, olās, dārzeņos, kur tie nonāk piesārņotas augsnes un/vai ūdens dēļ).

KĀ PFAS VAR IETEKMĒT MANU VESELĪBU?

Imūntoksicitāte

Paaugstināts **holesterīna** līmenis

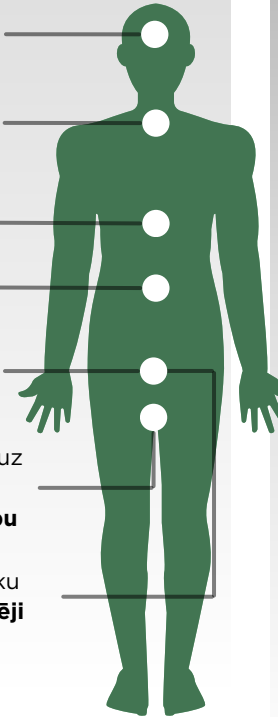
Aknu bojājumi

Vairogdziedzera slimības

Augļa attīstības traucējumi

Negatīva iedarbība uz **reproduktīvām** funkcijām un **auglību**

Nieru un sēklinieku **ļaudabīgie audzēji**

Ja dzīvo teritorijās vai tuvu teritorijām, kuras ir piesārņotas ar PFAS:

- Izvairies no makšķerēšanas šajās teritorijās un zivju patēriņa no šīm teritorijām;
- Izvairies lietot mājās audzētus augļus un dārzeņus, kas audzēti šajās teritorijās;
- Ievēro iestāžu ieteikumus ūdens lietošanai.

Faktu lapa latviešu valodā tapusi valsts pētījumu programmas projekta ietvaros:

"Latvijas cilvēka biomonitoringa programmas izveide - HBM4LV"
(projekta/līguma nr. VPP-VM-Sabiedrības_Veselība-2023/4-0001), kas finansēts no valsts budžeta līdzekļiem.

Faktu lapa angļu valodā tapusi šāda projekta ietvaros:

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 733032

KĀ ES VARU SAMAZINĀT PFAS IEDARBĪBU?

Izvairies no ātrās ēdināšanas pārtikas, kas iepakota **taukus necaurļaidīgā papīrā**.

Izvairies no ātrās ēdināšanas pārtikas, ko pārdod PFAS saturošā **kartonveidīgā iepakojumā**, piemēram, dažas picas kastes.

Izvairies no papildu **hidroizolācijas aerosolu izmantošanas** uz apģērba un apaviem.

Jautā pēc PFAS nesaturošiem produktiem, kad pērc produktus, kas var saturēt PFAS. Pārlicinies, ka izstrādājumos nav visas PFAS (ne tikai PFOS un PFOA). Pārbaudi, vai konkrētais produkts satur PFAS vai ir pieejama informācija tiešsaistes lietojumprogrammās.

Nepiedegošu virtuves piederumu vietā izvēlies keramikas, nerūsējošā tērauda vai čuguna piederumus.

ES ir veikusi pasākumus, lai samazinātu cilvēku pakļaušanu PFAS. Piemēram, PFOS, tā sāļi un atvasinājumi, kā arī PFOA, tā sāļi un ar PFOA saistītie sāļi savienojumi ir aizliegti saskaņā ar regulu par noturīgu organisko vielu piesārņotājiem.

Eiropas Pārtikas drošības aģentūra ir noteikusi daudzumu ierobežojumus četriem PFAS, ko var droši lietot pārtikā vienas nedēļas laikā. ES REACH ierobežojumi ir pieņemti arī attiecībā uz PFHxS un C9-C14 PFAS un nākamajos gados būs attiecināma uz vairākiem to lietojumiem. Tāpat, Dzeramā ūdens direktīva nosaka robežvērtības PFAS ūdenī, kas tiek izmantots cilvēku patēriņam. Pavisam nesen Ķīmisko vielu stratēģijas ilgtspējībai ietvaros tika izveidota virkne veikamo darbību, lai regulētu PFAS kā grupu, tostarp pakāpenisku atcelšanu PFAS izmantošanai ES, ja vien to izmantošana nav būtiska.